

amely 1609 körül keletkezhetett. Ezt a példányt, amelynek egyik lapjáról a hasonmás készült, a debreceni kollégium, mint „*csonka duplum*“-ot, véletlenül értékesítette, de megvan rá a remény, hogy e példány előkerül. — BOGÁTI FAZEKAS MIKLÓSNak *Az nagi Szekender bekenek... ieles vitezi dolgairól* című nyomtatványának (RMKT. I. 290 sz.) megvolt egy példánya a bécsi Theresianum könyvtárában, de nyomtalanul eltűnt. SZABÓ KÁROLY, amikor a példányt felvette, debreceni nyomtatványként határozta meg s megjelenési idejéül 1597-et állapította meg. VÉRTES, a címfelvétel helyesírása alapján a nyomtatványt 1596 előttre datálja.

Amit VÉRTES a *sacralis* és nem *sacralis* (*Wr—vr*) helyesírásról mond, az kiinduló pontja a magyar helyesírástörténet egy a régi magyar nyomtatványok meghatározása szempontjából szintén fontos fejezetének: egyes főnevek nagy kezdőbetűs írása történetének (*Isten, Krisztus* szavakon kívül *Pápa, Prépost, Apát, Püspök, Pap* stb.). A főnevek nagy kezdőbetűs írása különböző nyomtatványokban igen változatos. Például *Debreceni [!] Ember Pál Garizim és Ébál*-ában (Kolozsvár. M. Tótfalusi Kis Miklós, 1702): *Uraknak URok, a'mi URunknál Istenünknel, Isten szerelmes Fiában, Pogányoknak, Sidó, az Isteni örök Elválasztásról és Megvetésről való tudományt, Anyaszentegyház, az Irás, Évangéliomi, A' Reformatio, Reformátor Luther Márton, Az Augustai Confessiának Irója, Melanchton, Urunk Tanítványi, a' Király, a' nagy Gazda, Isten Házának, Keresztyénségnek, Apostol, Magyar, Német stb.* — A *sacralis* helyesírás mellett volt tekintélyi, tekintélytisztelő helyesírás is: méltóságok, hatalmasságok, hatóságok rangjának, népek nevének nagy kezdőbetűs írása. S végül a XVIII. század végén egyes nyomtatványokban a főneveknek — német mintára — majdnem általános nagy kezdőbetűs írása.

A magyar könyvtörténet örömmel fogadná, ha a nyelvészek a helyesírástörténet e fejezetét tisztáznák. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

Az athéni Akadémia „Görög Könyvészeté“ és a magyarországi nyomdák újjörög könyvei. Δημήτριος Προκόπιος, Γεώργιος Ζαβίρας, Παπαδόπουλος Βρετός, Κωνσταντίνος Σάθας és mások bio-gráfiai és könyvészeti elmunkálatai egyfelől kiindulópontul szolgáltak az újjörög irodalomtörténetíráshoz, másfelől alapot és indítást adtak újjörög bibliográfiai kutatásokhoz is. Ez utóbbiak nagybecsű terméke *Legrand* monumentális munkája: a „*Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en grec par des grecs...*“, amely, — későbbi kötetekben kissé megváltozott címmel — az újjörög kori görög írók és tudósok görög és más nyelvű nyomtatványait sorolja fel. *Legrand* bibliográfiája 11 vaskos kötetben jelent meg 1885 és 1928 közt Párisban. A két utolsó kötetet *Pernot*, a Sorbonne tanára adta ki. Csaknem 3400 nyomtatványt tartalmaz a XV. század közepétől a XVIII. század végéig.

Legrand munkájának méltó folytatása az athéni Akadémia kiadásában megjelenő „Ελληνική Βιβλιογραφία 1800—1863 . . . Ὑπὸ Δ. Σ. Γκίνης καὶ Β. Γ. Μέξια . . . Τόμος πρῶτος. 1800—1839. Ἐν Ἀθήναις 1939“, mely — mint alapos és rendszeres kutatásokra támaszkodó könyvészeti összeállítás — nélkülözhetetlen segédeszköze lesz mindazoknak, akik a XIX. századi görög szellemi élettel kívánnak foglalkozni. A 3 kötetre tervezett munka több mint 9000, a most megjelent I. kötet 3250 nyomtatványt tartalmaz. Ez utóbbiak közt 19 olyan magyarországi újjöreg nyomdatermék szerepel, melyeket máshonnan nem ismertünk. Tekintettel arra, hogy ezeket az új és értékes adalékokat a közel jövőben megjelenő könyvészeti munkánkban közölni fogjuk, itt csak a számokra hivatkozunk: 331, 654, 1367, 1395, 1691, 1692, 1694, 1695, 1696, 1698, 1778, 1780, 1782, 1851, 1882, 2316, 2568, 2722, 2867. — Ezzel az eddigismert magyarországi újjöreg nyomtatványok száma elérte a 91-et.

Az athéni Akadémia könyvészeti összeállítását a mi gyűjteményünkben az alábbiakkal egészítjük ki:

1. Τὸ Μέγα Ἀλφαβητάριον καὶ σύντομος Χριστιανικὴ Διδασκαλία. Νῦν τὸ τρίτον τύποις ἐκδοθέντα, ἀναλώμασι τῶν χρησιμωτάτων ἐμπορῶν κυρίων Γεωργίου καὶ Διαμαντῆ πελεγκάδων, τῶν ἐκ Καστορίας. αω'. Ἐν Πέσῃ 1800. Τύποις φραγκίσκου πάτζκου. 8°, 99 l. M (= Széchényi könyvtár).

2. Γεωργίου Ζαβίρα (?), Ἱερὰ ἱστορία τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης, ἐν Βούδα 1801. (L. Ναοῦμ Τζετήρη katalógusát a pesti görög egyházköztség könyvtárában.)

3. *Catavasier grecesc și romănesc, Sibiiu* 1803. 8°, 3 + 232. Cf. *Bibliografia Românească (Bianu—Hodos)* București 1910, II. 445. Görög szöveg: 3—43. l.

4. Νέον Ἀλφαβητάριον, ἥτοι Σύντομος καὶ ἀκριβῆς μέθοδος νὰ μανθάνωσι τὰ παιδία εὐκόλως καὶ ὀρθῶς νὰ ἀναγινώσκωκωσι. Νῦν πρῶτον τυπωθὲν καὶ ἐκδοθὲν πρὸς χρῆσιν τῶν κοινῶν Σχολείων τοῦ γένους δαπάνη τῆς τιμιωτάτης Ἀδελφότητος τῶν ἐν Ζέμονι Ῥωμαίων, Ἐν Βούδα, τύποις τοῦ κατ' Οὐγκαρῖαν Βασιλικοῦ Πανδιδακτηρίου 1804. 8°. 16. M, E (= Egyetemi kt.).

5. Καθρέπτης τοῦ ἀνδρογύνου, ἥτοι Πλουτάρχου Χαιρωνέως Λόγος περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνδρογύνου. Μετενεχθεὶς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινοτέραν διάλεκτον ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς τὴν Σλαβωνικὴν ὑπὸ Γεωργίου Ζαχαριάδου καὶ ἐκδοθεὶς φιλοτίμῳ δαπάνη τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου Μάρκου Ἰωάννου ἐκ Ζέμονος. Ἐν Βούδα, τύποις τοῦ κατ' Οὐγκαρῖαν Βασιλικοῦ Πανδιδακτηρίου 1808. (U. a. szerbül is.) 8°, 101. M.

6. *Catavasier grecesc și romănesc, Sibiiu* 1812. Cf. *Bibliogr. Român.* III. 56.

7. Σύνοψις Ἱερὰ διηρημένη εἰς Β'μέρη. Ὡν τὸ μὲν Α' περιέχει τινὰς Ἀκολουθίας ἐκάστου Χριστιανοῦ, τὸ μινολόγιον. Πασχάλιον καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις ὠφέλιμα. Τὸ τὲ Β' περιέχον Ἑβδομαδευχάριον, καὶ ἑτέρας εὐχὰς ὡς ἐν τῷ πίνακι φαίνεται. Μέρος Α'. αως' ENETIMEIN, 1816. Ἐν Πέσῃ τῆς Οὐγγαρίας. Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ Τ. Ἰωάννου Τράπτηνερ. 12°, 256. M. Cf. *Petrik* II. 721, félreértésen alapuló „Meros, A.“ címszó alatt.

8. Catavasier grecesc și românesc, Sibiu 1817. (Cyrillbetűs görög szöveg.) 8°, 270+1. Cf. Bibliografia Rom. III. 183.

9. Αὐτὴ ἡ σύντομος προσευχὴ εὐρέθῃ εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον. Ἦτις πρὸς ἡμᾶς μετεκομίσθη, νῦν δὲ προτροπὴ καὶ δαπάνη τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱερομονάχου Κυρίου Ἰγνατίου Καλλονᾶ, τοῦ ἔξ Ἄνδρου, τύποις ἐξεδόθη εἰς χρῆσιν τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἐν Πατάκῃ. 1818. Τόπος φύλλο. 7 5/8 × cm, 19 l. Kecskeméti görög könyvtár.

10. Catavasier, Buda 1818. (Cyrillbetűs görög szöveg.) 8°, 4+311. Bibliogr. Rom. III. 216.

11. Νέον Ἀλφαβητάριον ἦτοι Σύντομος καὶ ἀκριβὴς μέθοδος νὰ μανθάνωσι τὰ παιδία εὐκόλως καὶ ὀρθῶς νὰ ἀναγινώσκωσι. ἐν Βούδα, 1818. 8°, 16. E.

12. Μικρὰ Κατὴχησις ἢ Σύντομος Ὁρθόδοξος Ὁμολογία εἰς χρῆσιν τῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνων ἐκ τρίτου ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Δημητρίου Νικολάου Δαρβάρεως. Δαπάνη Αὐταδέλφων Δαρβάρεων Ἰωάννου καὶ Μάρκου. Ἐν Βούδα ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τοῦ πανδιδακτηρίου. 1825. 16°, 95. Kozányi municipális kt.

13. Μέθοδος εὐκαρπὸς τὸν τοῦ σέβασθαι Θεόν, ὑπεραγίαν τε Παρθένην Μαρίαν, καὶ τοὺς ἁγίους, Φιλοελλήνων ἕνεκα ἔξ ἀλλοίων συνευλεγμένη. Methodus fructuosa Deum, B. Virginem, et Sanctos colendi. In gratiam Graecophilorum ex variis collecta. Posenii typis haeredum Belnay 1837. (Latinul és görögül.) 12°, 71. M.

Végül egy bécsi nyomtatvány :

14. Εἰς τὴν ἀποβίωσιν τοῦ προηνοῦς καὶ φιλογενοῦς Δημητρίου Ἰωάννου Τακιατζῆ κατὰ τὴν 21. 7 βρίου (3. 8 βρίου περὶ ὥραν 9^{1/2}) 2^{1/2} ἑσπέρας. Ἐν Βιέννῃ 1819. Γεώργιος ὁ Ρουσιᾶδης τοῖς Συγγενέσι καὶ Συμπολίταις αὐτοῦ. 8°, 37. M.

HORVÁTH ENDRE:

A nagyszombati szakácskönyv. E szakácskönyv címlapján ez áll: *Szakács Mesterségnek Könyvetskéje*, Mellyben Külömb-külömb féle válogatott tzipra, jó, egészséges, hasznos, tiszta és szapora Etkeknek meg-készétése, Sütése, és Főzése, mint egy Elés-kamarában, rövideden leirattatik, és kinek-kinek hasznára le-ábrázoltatik. Melly most meg-bővítettvén. I. Több szűkséges, és hasznos Etkek nemeinek készítésével. II. LIKTARIOMOK 's egyéb holmik tsinálásáról egy jeles Tractával: A' Gazdaszszonyoknak nagy könnyebbségekre e' kis formában ki bot-sáttatott. *Nagy-Szombatban*, Az Académiának bőtüivel, 1742. Esztend. — A címlap tehát bővített és kis alakban újra kiadott szakácskönyvről beszél. Valóban ez a szakácskönyv, mint ez az első pillanatra megállapítható, csak lenyomata a MISZÓTFALUSI KISS MIKLÓS híres könyvnyomtató műhelyében 1695-ben készült Szakács mesterségnek könyvetskéjének. E művet a RMKT nem említi, de SZABÓ KÁROLY a MKSzemle 1882. évfolyamának 92. lapján hírt ad róla, ahol azt írja, hogy a kolozsvári unitárius kollégium és a kunszentmiklósi református gimnázium könyvtárában van egy-egy példánya. E folyóirat